

Gemeente Heerde

Werk aan de winkel

Circulair actieplan

→ www.heerde.nl

Inhoud

1.	Inleiding.....	3
1.1	Andere overheden en samenwerkingsverbanden	3
1.2	Wat is circulaire economie?	4
1.2.1	Circulair gebruik van grondstoffen	4
1.2.2	Menselijke energie als grondstof	6
1.3	Werk aan de winkel	6
2.	Aan de slag in de gemeente Heerde (gemeentebrede actiepunten)	8
3.	Dit is wat we gewoon (kunnen) doen	13
3.1	Initiatieven van en door inwoners.....	13
3.2	Wat kunnen inwoners nog meer doen?.....	14
3.3	Initiatieven van ondernemers en organisaties	15
3.4	Wat kunnen (toekomstige) ondernemers en organisaties nog meer doen?	16
4.	Gemeente Heerde circulair	18
4.1	Initiatieven vanuit de gemeentelijke organisatie.....	18
4.2	Wat gaan we als gemeentelijke organisatie nog meer doen?	19

1. Inleiding

Alles dat wij mensen doen, draait op wat de aarde ons geeft. We gebruiken haar grondstoffen onder andere voor voedsel, drinkwater, onderdak, kleding, huisraad, brandstof en verkoeling, vervoer, media, kunst, sport en geneeskunde. We zijn nergens zonder de aarde.

Vrij naar Nederland Circulair in 2050

Circulariteit en het beperken van grondstoffengebruik maken deel uit van de brede maatschappelijke discussie over duurzaamheid. De ambities van het rijk, de provincie en de regio's waar we deel van uitmaken, delen we als gemeente Heerde.

We willen ook een lokaal actieplan. Deze notitie is hiervoor bedoeld en voorziet in maatregelen en acties die wij als gemeente op gaan pakken, maar is zeker ook bedoeld als inspiratie- en gespreksdocument voor inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) organisaties in de gemeente. Samen met hen zijn we de kartrekkers op lokaal niveau en willen we dit actieplan handen en voeten geven. Een circulaire economie biedt kansen en die moeten we benutten.

In onze toekomstvisie 'Natuurlijk Heerde!, een bloeiende gemeente op de Veluwe' staat dat we niet meer energie willen gebruiken dan noodzakelijk is en volledig in onze energiebehoefte willen voorzien. Ook hanteren we het principe van een circulaire economie. Door als gemeente, en als inwoners van die gemeente, zo min mogelijk grondstoffen te gebruiken houden we de wereld leefbaar voor onze jeugd en generaties na hen.

Iedereen kan een aandeel leveren. Jong en oud, alleenstaand of een gezin. Een winkelier in het centrum of een bedrijf op het bedrijventerrein. Een sociaal maatschappelijke (vrijwilligers)organisatie, een school of de gemeente.

Adel verplicht: wij zijn niet voor niets een Cittaslow gemeente. Wij zijn trots op de kwaliteit van ons landschap, hechten aan het gebruik van streekproducten, vinden een gezonde leefomgeving en omzien naar elkaar belangrijk en willen onze cultuurhistorie behouden. Om deze kwaliteiten van onze gemeente op peil te houden of zelfs te verbeteren, kunnen we niet stil blijven zitten. We moeten aan de slag, als inwoners, als ondernemer, als organisaties¹ en als gemeente. 'Werk aan de winkel' is niet voor niets gekozen als titel voor deze notitie.

1.1 Andere overheden en samenwerkingsverbanden

In het programma Nederland Circulair 2050 staat de kabinetsvisie op circulaire economie.

De wereldwijde vraag naar grondstoffen neemt snel toe, terwijl de hoeveelheid afneemt. Als we nu slimmer omgaan met onze grondstoffen, kunnen we ook in de toekomst leven op een gezonde planeet met een duurzame en sterke economie.

In februari 2019 is het Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023 gepresenteerd. Doel is om in 2050 een volledige circulaire economie tot stand te brengen. De ambitie van het kabinet is om samen met de maatschappelijke partners in 2030 een tussendoel te realiseren van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen (mineralen, fossielen en metalen). Basis is het Grondstoffenakkoord voor biomassa en voedsel, kunststoffen, maakindustrie, bouw en

¹ Met organisaties bedoelen we in deze notitie zowel vrijwilligersorganisaties als maatschappelijke organisaties, al dan niet met betaald personeel, en onderwijs.

consumptiegoederen. Voor deze transitie is het regionale en lokale schaalniveau essentieel en is de rol van de consument van groot belang.

Provincie Gelderland loopt al jaren voorop als het gaat om duurzaamheid. In 2015 kwam het Gelders Energie Akkoord met gemeenten tot stand met daarin aandacht voor circulaire economie. Ook Heerde tekende dit akkoord. De provincie heeft als eerste provincie in Nederland een Uitvoeringsagenda

Circulaire Economie vastgesteld, die aansluit bij de kabinetsvisie om in 2050 een volledig circulaire economie te hebben. De provinciale agenda 2017-2019 kent een drietal actielijnen: 1. het goede voorbeeld geven, 2. bijdragen aan een slimme en schone industrie en 3. de ontwikkeling en toepassing van biobased grondstoffen bevorderen. Er is een evaluatiedocument 'Twee jaar na de start'. In navolging hierop is in juli 2019 de 'circulaire atlas Gelderland' gepresenteerd, die inzicht biedt voor de ontwikkeling van uitvoeringsprogramma's binnen de provincie.

Gemeente Heerde is onderdeel van de Cleantech Regio.

Circulaire economie is één van de twee tophema's waar de regio aandacht aan besteedt. Cleantech Regio wil in 2023 de meest circulaire regio van Europa zijn.

Een greep uit de doelen, die aansluiten bij Heerde: de agrarische bedrijfstak (onze groene motor) wordt circulair, de inkoop van gemeenten is 25% circulair en 50% van de maakbedrijven werkt in een gesloten grondstoffenkringloop en verbetert

zichzelf permanent. Er is passend werk voor iedereen en medewerkers krijgen de mogelijkheid om zich permanent te ontwikkelen. De fiets als een snel, schoon en gezond vervoermiddel voor vervoer tot 15 kilometer wordt gestimuleerd, waarbij een goede fietsinfrastructuur (fietsnelweg), ook op de route Epe-Zwolle, een belangrijke rol kan spelen.

Heerde neemt deel aan agendavraagstukken in de Regio Zwolle. Energie is één van de vijf van vraagstukken in deze regio inclusief een duurzame ontwikkeling met betrekking tot circulariteit.

1.2 Wat is circulaire economie?

Economie gaat over het maken en verdelen van vaak schaarse middelen. In het geval van een circulaire economie zijn die middelen grondstoffen (materialen die gebruikt worden om iets te maken of te fabriceren).

Circulaire economie is –naast de energietransitie² en klimaatadaptatie³– één van de drie pijlers van ons duurzaamheidsbeleid. Circulaire economie bevindt zich op het snijvlak van de portefeuille economie. Het is een verbijzondering daarvan.

Een circulaire economie gaat niet alleen uit van het toevoegen van waarde in financiële zin, maar ook nadrukkelijk om de toevoeging van waarde in ecologisch en/of maatschappelijk opzicht.

1.2.1 Circulair gebruik van grondstoffen

In een circulaire economie, waarin grondstoffen centraal staan, draait het om de volgende principes⁴:

- kringlopen maken
- levensduur verlengen

² De overstap van fossiele brandstoffen naar energiebronnen als wind en zon. Er wordt gewerkt aan een Regionale Energie Strategie (RES).

³ Aanpassen aan de klimaatveranderingen door genoeg ruimte voor wateropvang te maken en groen te behouden of aan te planten voor schaduw. Er is een stresstest gedaan om de feitelijke en benodigde klimaatadaptatie in beeld te krijgen.

⁴ Uit werkboek 'Circulair organiseren' dat geschreven is onder leiding van Prof.dr. Jan Jonker van de Radboud Universiteit Nijmegen.

- veelvuldiger benutten van de functionaliteit door bijvoorbeeld verhuur en uitlenen
- het vervangen van een product door de functie van het product (verdienstelijking)
- demonteerbaarheid

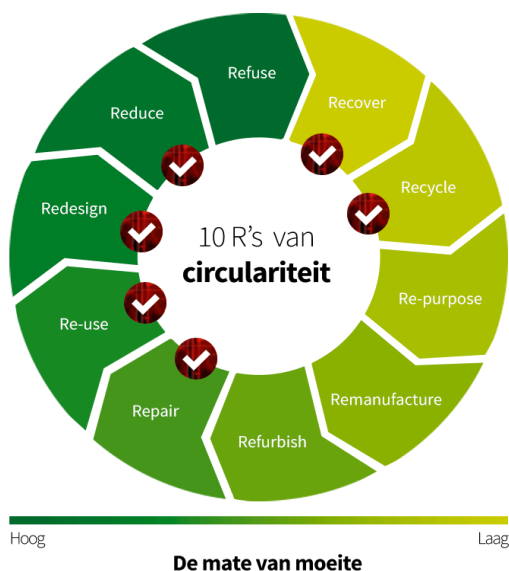
Hieronder is het verschil zichtbaar tussen een economie waar grondstoffen gebruikt worden voor productie en die na gebruik als restafval de aarde onevenredig belasten én een circulaire economie.

In een circulaire economie gaan er geen gebruikte grondstoffen meer verloren. Daarnaast is het streven om in de toekomst zo min mogelijk grondstoffen te onttrekken aan de aarde. De resterende reststoffen kunnen veilig teruggegeven worden aan de aarde.

De stappen die gezet worden, kunnen in meer of mindere mate een bijdrage leveren aan het beperken van het grondstofverbruik.

In de 'Mate van moeite' staan de verschillende stappen.

Recover	het terugwinnen van energie en materialen
Recycle	hergebruik van onderdelen en materialen
Repurpose	(delen van) het product worden voor wat anders gebruikt
Remanufacture	een nieuw product maken van oude (delen van) producten
Refurbish	de functionaliteit voor een langere periode wordt bruikbaar gemaakt door (delen van) het product te vervangen
Repair	herstel van (delen van) het product
Re-use	hergebruik van (delen van) een bestaand product
Re-design	producten op een andere manier ontwerpen met het oog op toekomstige reparatiemogelijkheden, hergebruik of recyclebaarheid
Reduce	geen overbodige materialen gebruiken
Refuse	weigeren om nieuwe spullen te kopen of stoppen met het aanbieden van nieuwe spullen.

Circulair betekent in dit model niet per definitie dat er sprake is van duurzaamheid in ecologisch opzicht. In dit model ontbreekt het vervangen van grondstoffen door duurzame c.q. bio-based grondstoffen, de zogenaamde substitutie zoals prof. dr. Jan Jonker van de Radboud Universiteit het noemt.

1.2.2 Menselijke energie als grondstof

Een van de belangrijkste 'grondstoffen' in de lokale samenleving is de menselijke energie (menskracht). Inwoners kunnen diensten aanbieden in ruil voor diensten van anderen, deelname aan activiteiten, het krijgen van producten of voor het genoegens iets voor de ander te doen. Iedereen kan daar profijt van hebben. Schaarse grondstoffen hoeven daardoor minder te worden gebruikt.

1.3 Werk aan de winkel

We willen inwoners, organisaties en ondernemers stimuleren en prikkelen om bewuste keuzes te maken bij de productie, consumptie en distributie van grondstoffen en arbeid. Als gemeente hebben we bovendien een voorbeeldfunctie.

Werkelijk circulair leven betekent een grote omslag. We moeten er allemaal moeite voor doen om daar te komen. Maar we hebben geen keuze. Handhaving van onze huidige omgang met grondstoffen is op de lange termijn niet houdbaar. Aan deze uitdagende omslag willen we een bijdrage leveren, met dit actieplan als de basis.

Een duurzame, circulaire economie is overigens niet alleen een grote uitdaging, maar biedt ook veel nieuwe kansen. Nieuwe kansen om streekproducten te vermarkten, werkgelegenheid te creëren, te recyclen of te repareren. Nieuwe kansen om als inwoners en organisaties met elkaar aan de slag te gaan.

In de transitie naar een circulaire economie zien we voor de gemeente Heerde verschillende rollen weggelegd. We **informer** inwoners, organisaties en ondernemers over het belang van een circulaire economie, we **stimuleren** ze om er ook daadwerkelijk werk van te maken én we **faciliteren** ze wanneer ze graag bij willen dragen aan de transitie en niet precies weten hoe. Ten

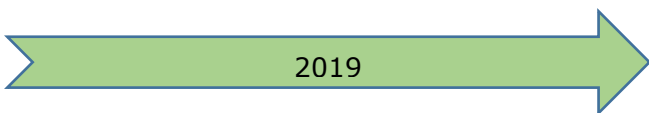
slotte **initiëren** we door zelf, als gemeentelijke organisatie de nodige aanpassingen te bewerkstelligen.

Deze rollen zien we terug in dit actieplan en verdeeld over een drietal pijlers die in aparte hoofdstukken aan de orde worden gesteld. De drie pijlers zijn:

- Gemeentebrede actiepunten (hoofdstuk 2). Voor deze actiepunten geldt voor de gemeente Heerde vooral de rol van facilitator en in mindere mate initiator.
- Inspirerende initiatieven van inwoners, ondernemers, onderwijs en organisaties en suggesties voor intensivering van een lokale circulaire economie (hoofdstuk 3). Hierbij heeft de gemeente vooral de rol om te informeren en stimuleren.
- Voorbeeldrol en ambities van de gemeentelijke organisatie (hoofdstuk 4). Hierin is vooral de rol van initiator terug te zien.

2. Aan de slag in de gemeente Heerde (gemeentebrede actiepunten)

We hebben niet de pretentie dat wij als gemeente de belangrijkste factor zijn als het gaat om handen en voeten geven aan circulaire economie. Sterker nog, het zijn de inwoners, ondernemers en organisaties die het moeten doen. Als gemeente kunnen we hier en daar een zetje geven en het goede voorbeeld. We brengen partijen met elkaar in contact of brengen vragen onder de aandacht van mogelijke partijen. In de komende jaren willen we het volgende bereiken.

Vermindering van restafval en hergebruik van afval

ROVA is de regionale afvalverwerker. Het is een publieke organisatie met deelnemende gemeenten als aandeelhouder. In opdracht van onder andere de gemeente Heerde wordt gewerkt aan het terugdringen van afval en het bevorderen van hergebruik van grondstoffen. Naast het inzamelen, be- en verwerken van huishoudelijk afval geven zij in Heerde voorlichting op scholen en communiceren zij met inwoners over de beperking van afval en de verwerking van afval tot herbruikbare materialen.

In 2018 bedroeg het restafval per inwoner 97 kilo en was er sprake van 81% hergebruik. Met de maatregel om per 1 juli 2019 de frequentie van het legen van de restafvalcontainer terug te brengen naar eenmaal per zes weken, wordt verwacht dat er uiteindelijk 40 kilo minder restafval per inwoner wordt ingezameld. Het streven is om het restafval per inwoner in 2025 op 30 kilo restafval te krijgen en op een hergebruik van 90%.

Verder heeft Inzameling van luiers en incontinentiemateriaal in de gemeente Heerde en de recycling hiervan de volle aandacht. Met onder andere ROVA zijn hierover al verschillende gesprekken gevoerd en enkele mogelijke inzamelscenario's uitgewerkt. Het probleem zit nog bij de verwerking. Het is nu nog zo dat luiers en incontinentiemateriaal -ook als ze apart worden ingezameld- met het restafval tezamen worden verbrand. We volgen deze ontwikkelingen natuurlijk op de voet.

Ook heeft ROVA in onze gemeente in 2017 via Mooi Schoon de pilot scholencampagne van Nederland schoon gestart. Leerlingen scheiden afval op school, houden de directe omgeving van hun school afvalvrij en leggen vast wat ze bij het opruimen tegenkomen. De bedoeling is om dit programma uit te rollen voor alle basisscholen.

Om werk te maken van de circulaire economie zijn de afvalverwerkers Circulus Berkel, AVU en ROVA een samenwerking gestart onder de naam CirkelWaarde, een netwerkorganisatie waarin kennis wordt gebundeld en taken kunnen worden verdeeld. In het expertisecentrum wordt gewerkt aan de ontwikkeling van nieuwe verwerkingsmogelijkheden voor huishoudelijke afvalstoffen. Op dit moment is de aandacht gericht op textiel, luiers, incontinentiemateriaal, plastics, elektronica en toekomstige verwerkingsroutes voor organische afvalstoffen.

2020

De gemeente Heerde heeft circulariteit en het beperken van grondstoffengebruik als basisprincipe en maakt dit vanaf heden inzichtelijk in haar afwegingen en besluiten

Als gemeentelijke organisatie willen we het goede voorbeeld geven en circulariteit het basisprincipe laten zijn bij onze inkoop en uitvoering van diensten en werken. In de openbare ruimte werken we zo veel mogelijk met duurzame materialen met een lange levensduur die na afloop van deze levensduur recyclebaar zijn. Bij afwegingen en besluiten motiveren we welke keuzes we maken in het licht van het verminderen van grondstoffengebruik.

Inwoners, ondernemers en organisaties zijn bekend met circulaire economie

Wij kunnen als gemeente een circulaire economie niet afdwingen, maar we kunnen we een rol spelen in de bewustwording. Bewustwording dat circulaire economie kansen biedt. Maar ook dat we de grondstoffen die er zijn beter kunnen benutten. Daarvoor is gerichte actie nodig. Hiervoor willen wij in ieder geval onze gemeentepagina benutten, maar ook via social media willen we circulariteit als bijdrage aan de kwaliteit van onze gemeente onder de aandacht van inwoners, ondernemers en (vrijwilligers)organisaties brengen.

Inwoners, ondernemers en organisaties hebben de mogelijkheid om goede voorbeelden te delen op een digitaal platform

We hebben het geluk dat we in een gemeente wonen waar het (her)gebruik van grondstoffen voor een deel al vanzelfsprekend wordt gevonden. Ook hebben we een aantal bedrijven in onze gemeente die bezig zijn om circulariteit handen en voeten te geven. Als gemeente willen we, al dan niet in samenwerking met andere partijen, een digitaal platform bieden om initiatieven te delen en om zodoende andere inwoners, ondernemers en organisaties te inspireren. We gaan het platform ook gebruiken om initiatiefnemers met elkaar in contact te brengen en partijen te stimuleren om initiatieven vorm te geven.

In het basis- en voortgezet onderwijs wordt jaarlijks aandacht besteed aan circulariteit en het beperken van grondstoffengebruik en de kennis van leerlingen en studenten wordt benut

Met bewustwording van het beperken van grondstofgebruik en de meerwaarde van een circulaire economie kan niet vroeg genoeg begonnen worden. In de afspraken met voor- en vroegschoolse opvang en met het onderwijs wordt aandacht gevraagd om met educatieve activiteiten aandacht te besteden aan circulariteit en het onnodig gebruik van grondstoffen. Scholen geven het goede voorbeeld door afval op school te scheiden en melden zich voor de bovenbouw van het basisonderwijs (groep 6,7 en 8) jaarlijks aan voor de ROVA Groentour met het programma 'Grondstoffen gezocht'.

Sportverenigingen die gemeentelijke subsidie ontvangen organiseren ingaande 2020 jaarlijks activiteiten die het verminderen van grondstoffenverbruik stimuleren en informeren de lokale samenleving over deze activiteiten

Als gemeente hebben we met het verstrekken van subsidie een instrument in handen om te vragen om actief aandacht te besteden aan het verminderen van grondstofverbruik. Wij vragen sportverenigingen om jaarlijks tenminste één actie te organiseren en deze te delen op het digitale platform.

Stimuleren van circulair ondernemen en een tweejaarlijkse 'circulaire ondernemers pluim' voor de meest circulaire onderneming

Tweejaarlijks willen we een gemeentelijke prijs uitreiken aan de meest circulaire/ duurzame onderneming. De beoordeling zal plaatsvinden door een nog in te stellen commissie.

De provincie financiert sinds april 2016 het programma Circles gericht op bewustwording en activering van het Midden en Klein Bedrijf (MKB), vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Onder aanvoering van VNO-NCW Midden en Stichting Kiemt werken kennisinstellingen, regio's en bedrijvenvereniging samen in een platform om bedrijven een stap verder te helpen in hun circulaire ambities. Ook vanuit het bedrijsennetwerk BOOST Smart Industry Oost Nederland wordt het thema circulaire economie voortvarend opgepakt. Opzetten van een lokale hotspot waarin (startende) ondernemers, onderwijs en bedrijfsleven elkaar vinden, zoals elders in de Cleantech Regio kan een belangrijke bijdrage leveren aan lokale innovaties.

Vanuit de portefeuille circulaire economie wordt bestuurlijk in gesprek gegaan met agrariërs om te zien wat zij al doen om mest in te zetten als alternatieve grondstof en in hoeverre zij georganiseerd bezig zijn om de mogelijkheden hiervoor te bekijken en de kringloop-landbouw toe te passen.

Ook wordt bestuurlijk in gesprek gegaan met ondernemers over de ontwikkeling (in een keten met organisaties die over expertise beschikken) van werkplaatsen waarin mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt met hun inzet een bijdrage kunnen leveren aan circulariteit van producten en grondstoffen.

Wij faciliteren het gebruik van de openbare parkeerplaatsen voor E-laadpunten en voor het parkeren van deelauto's van particulieren

Van particulieren verwachten wij dat zij een e-laadpunt op eigen erf realiseren. Als dit niet mogelijk blijkt, zoals bij huurwoningen, faciliteren wij het gebruik van de openbare parkeerplaats voor de plaatsing van vrij toegankelijke e-laadpunten. De gemeente neemt deel aan de concessie die door Overijssel en Gelderland afgesloten zijn met Allego.

Verzoeken van inwoners om een 'vaste openbare' parkeerplaats beschikbaar te stellen voor (tenminste drie aantoonbare) gebruikers van een deelauto die op verschillende adressen wonen, worden gehonoreerd door een speciaal bord te plaatsen.

Ons groenafval is een grondstof

De mogelijkheid om ons groenafval uit de openbare ruimte niet af te voeren maar zelf om te zetten in compost wordt onderzocht en er vindt besluitvorming plaats hoe we hier mee om gaan.

2021

We verkennen de mogelijkheden voor een 'upcycle centrum'

Een 'upcycle centrum' is een plek waar verschillende circulaire initiatieven bij elkaar komen.

In onze lokale circulaire economie zijn ook andere 'betalingsmiddelen' dan geld en inwoners kunnen uitwisselen via het digitale platform of via een ander medium

Alle inwoners en (vrijwilligers)organisaties zijn van waarde, maar niet iedereen beschikt over financiële middelen om aan te schaffen wat men graag wil hebben of graag wil doen. Mensen die een tegendienst kunnen leveren als vergoeding, krijgen de gelegenheid om dit aan te bieden. Deze uitwisseling wordt ook wel inclusief bankieren genoemd. Aan de Radbouduniversiteit is gewerkt aan een pilot met de app 'SamSamBank'. Alle inwoners van de gemeente Heerde hebben in november en december 2019 mee kunnen doen aan de pilot. Na doorontwikkeling van de app in 2020 hopen we deze in 2021 op grotere schaal in te kunnen zetten, met als doel het realiseren van een echte ruileconomie.

Tweejaarlijkse 'circulaire inwoners pluim'

Inwoners kunnen een gezamenlijk initiatief dat bijdraagt aan het verminderen van grondstoffenverbruik aandragen voor een tweejaarlijkse 'circulaire pluim'. De beoordeling zal plaatsvinden door een nog in te stellen commissie.

Wij willen circulair bouwen mogelijk maken zodra landelijke wet- en regelgeving het toe laat en zijn bereid om hier pilots voor te faciliteren

Er is ruimte voor initiatieven om circulair te (ver)bouwen. Wij zijn met het ministerie in gesprek om gezamenlijk de spelregels hiervoor te verkennen en de wet- en regelgeving hierop aan te passen. Er is ruimte om zelfs zonder wet- en regelgeving maar met medeweten van andere overheden te experimenteren.

Wij stimuleren duurzame mobiliteit en gebruiken voor onze infrastructuur zo min mogelijk grondstoffen

In ons nieuwe vervoerplan wordt het vervoer per fiets een speerpunt door in te zetten op onderhoud van onze fietspaden en -straten en snelle fietsstraten zo nodig uit te breiden om een fietssnelweg van Zwolle naar Apeldoorn te realiseren.

In asfalt wordt tot nu toe bitumen gebruikt als bindmiddel, een fossiel restproduct uit de olieraffinaderij. Er zijn demonstratieprojecten waar gewerkt wordt met Lignine, dat vrij komt uit bio-raffinage uit de agri- en voedselindustrie. Het is een natuurlijk bindmiddel. Zodra dit middel op de reguliere markt komt, organiseren we een pilotproject om bij aanbesteding van het onderhoud van onze wegen dit als eis op te nemen.

Bij de vervanging van kunstwerken zoals bruggen, bekijken we de functionaliteit van een modulaire opbouw.

We maken gebruik van de Milieu Kosten Indicator (MKI), die bedoeld is om de grote hoeveelheid aan milieu-impact categorieën onder te brengen in één indicator. Met deze indicator wordt de milieu-impact tegen elkaar afgewogen en vertaald naar één cijfer die de maatschappelijke kosten voor deze impact weergeeft in geld. Dit zijn de kosten die gemaakt zouden moeten worden om de negatieve milieu-impact van een product te vermijden.

3. Dit is wat we gewoon (kunnen) doen

We hebben het geluk dat we in een gemeente wonen waar het (her)gebruik van grondstoffen door inwoners voor een deel al vanzelfsprekend wordt gevonden. Ook hebben we een aantal ondernemers in onze gemeente die bezig is om circulariteit handen en voeten te geven. Tegelijkertijd zijn er voorbeelden elders die inwoners, ondernemers en organisaties in Heerde kunnen prikkelen tot actie.

3.1 Initiatieven van en door inwoners

Hergebruik

De oudste vorm van circulariteit is het composteren van tuinafval. In een plattelandsgemeente als Heerde hebben veel inwoners ergens een plekje in de tuin waar ze hun eigen tuinafval opslaan en de compost die zo ontstaat opnieuw op de tuin brengen.

Hergebruik van water is eveneens een oud gebruik. De gieter wordt gevuld met water uit de ton, water dat anders in het riool verdwijnt bij woningen die nog niet afgekoppeld zijn. Steeds meer woningen worden afgekoppeld waardoor hemelwater direct weer gebruikt wordt in de eigen tuin.

Restanten materiaal worden hergebruikt. Vogelhuisjes en hekjes van restanten hout, om maar eens een tweetal voorbeelden te noemen, zijn her en der zichtbaar.

En wat te denken van het eten van kliekjes.

In het centrum van Heerde is kledingbank De Cirkel, een initiatief van het Interkerkelijk Diaconaal Overleg, waar bezoekers naast tweedehands kleding ook een luisterend oor mogen verwachten.

In Dorpshuis De Heerd in Heerde en in Hof van Cramer in Wapenveld wordt vrijwel maandelijks een zogenaamd repaircafé gehouden. Inwoners kunnen met hun defecte spullen komen en vrijwilligers met een technische achtergrond kijken of de spullen nog gerepareerd kunnen worden.

Scheiding van (grond)stoffen

Vrijwel bij iedereen bekend en ook toegepast, is het ophalen van oud-papier door scholen, kerken en muziekverenigingen om te worden gerecycled. Vrijwilligers halen oud-papier aan huis op of er zijn plekken waar het oud-papier heen gebracht kan worden. Dit proces van hergebruik is al decennialang gaande.

Het scheiden van afval zoals glas, plastic, blik en karton wordt door vrijwel ieder huishouden in de gemeente toegepast.

Korte voedselketen

Her en der in de gemeente is aanbod van producten die lokaal of regionaal zijn geproduceerd. Groente, aardappelen, fruit, honing en eieren worden door andere inwoners of passerende recreanten gekocht.

3.2 Wat kunnen inwoners nog meer doen?

Tegengaan van voedselverspilling en verkleinen van de voedselketen

Gemiddeld gooien consumenten 41 kilo per jaar per persoon aan voedsel weg.

- Voedingscentrum.nl geeft tips over voedselverspilling (check voorraden, maak een weekmenu, maak een boodschappenlijstje met hoeveelheden, kook op maat)
- Vraag naar een doggy-bag in restaurants.
- Ook in onze dorpen verkopen supermarkten producten met korting die tegen of kort over de houdbaarheidsdatum zijn.
- Organiseer een klikjesbank via een facebookgroep in iedere woonkern, waarbij de afnemer zelf zorgt voor een bakje of pannetje.
- Koop voedsel dat zo veel mogelijk uit de eigen omgeving afkomstig is.
- Kijk voor het gebruik van voedsel naar de milieudruk. Er zijn landelijke programma's die daar aandacht aan besteden, zoals de website Veggipedia en TV-programma's zoals Nederland Proeft en Koffietijd.

Het delen van dure producten met een lange levensduur

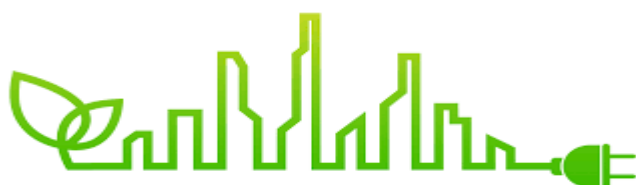
- Grasmaaiers, boormachines, trappen, ladders, hogedrukspuiten zijn vaak dure aankopen die grotendeels niet gebruikt worden. Maar er zijn nog veel meer producten denkbaar die je kunt delen zoals bijvoorbeeld statafels of een partytent. Kijk eens op Peerby of introduceer een lokale vorm, bijvoorbeeld via Whatsapp of andere social media.
- Koop geen wasmachine, maar wasbeurten. Er zijn al bedrijven die dit aanbieden of organiseer met anderen een gezamenlijk punt om te wassen en maak iemand verantwoordelijk voor het beheer.
- Koop met een aantal inwoners een deelauto of neem het initiatief om met een bedrijf in de omgeving in gesprek te gaan of men dit wil aanbieden.

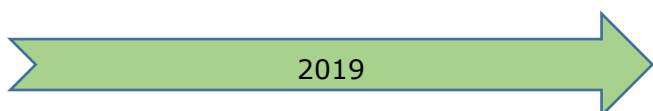
Verminder het gebruik van grondstoffen

- Neem een draagtas of boodschappenmand mee en koop zo veel mogelijk verpakkingsvrij.
- Pak de fiets in plaats van de auto.
- Vraag gasten om zelf een beker, glas, bord en bestek mee te nemen naar een feest of gelegenheid, zodat er geen eenmalig te gebruiken producten worden aangeschaft.
- Koop producten die in de eigen omgeving zijn gemaakt of producten die een andere functie hebben gekregen, waardoor er minder extra grondstoffen worden gebruikt.
- Correspondeer zo veel mogelijk digitaal.
- Organiseer in de multifunctionele centra bijeenkomsten om met elkaar ideeën op te doen met als uitgangspunt dat alles en iedereen een tweede (of volgende) kans krijgt.
- Schoenen kunnen verzoold worden in plaats van een nieuw paar aan te schaffen.
- Beperk de reistijd en -kosten door te kijken wat de eigen omgeving biedt aan kunst en cultuur, activiteiten en winkels.
- Kijk bij apparaten wat de optimale levensduur is en vervang energieverbruikers.
- Koop geen wegwerpartikelen.
- Gooi geen textiel in de grijze container. Ook textiel dat kapot is mag aangeboden worden in de ondergrondse textielcontainers.

3.3 Initiatieven van ondernemers en organisaties

Een veelvoorkomend misverstand is dat een circulaire economie per saldo duurzaam is. Maar ook het omgekeerde geldt: niet ieder bedrijf dat bezig is met het gebruik van andere energie dan gas is per saldo gericht op minder grondstoffenverbruik. Kortom, er zijn veel bedrijven bezig met duurzaamheid, maar dit leidt nog niet zondermeer tot vermindering van het grondstoffenverbruik. We kijken naar initiatieven die circulariteit bevorderen en het gebruik van grondstoffen verminderen.

Voorbeelden in de gemeente Heerde

In 2018 heeft een afvalverwerker in Heerde het Gelderse circulaire estafettetokje in ontvangst mogen nemen. Dit estafettetokje gaat van duurzaam initiatief naar duurzaam initiatief. Er wordt gewerkt met grondstoffen in plaats van afval via downcycling (reductie tot biomassa), het welbekende recycling en upcycling (hergebruik van materiaal voor een hoogwaardiger product). Ook wordt gewerkt aan de ontwikkeling van een circulair kennisinstituut.

In Wapenveld heeft een bedrijf de eerste circulaire loodvervanger in de wereld ontwikkeld. Het product is gemaakt van gerecycled folie. Hiermee heeft het bedrijf onder andere de Veluwe Innovatie Prijs 2018 gewonnen.

Met slimme logistiek brengen we in de gemeenten Heerde, Epe en Voorst de producten dichterbij de consumenten en afnemers in de korte voedselketens: www.voedselbijgeldersegemeenten.nl. In de Coöperatie Boerenhart Veluwe IJsselvallei verkopen de leden streekproducten aan particulieren, bedrijven en horeca.

De komst van de Rode Beer aan de Veldweg in Heerde, jaren geleden, heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de aandacht en waardering voor de kringloop van artikelen, evenals het verzamelen van goederen voor rommelmarkten van kerken en scholen. Initiatieven met veel vrijwilligers in de gemeente Heerde, die er toe geleid hebben dat veel inwoners hun overgebleven spullen inleveren voor een tweede of misschien wel derde of vierde leven. De Rode Beer heeft zich uitgebreid naar panden aan de Lagestraat in Wapenveld en zich verbreed met dagbesteding, georganiseerd door Zoethout Eigen Werk. Ook werkt de Rode Beer samen met onze afvalinzamelaar ROVA.

Lokale ondernemers nemen deel aan bijeenkomsten en activiteiten in de Cleantech Regio. Een bedrijf in de gemeente Heerde wil een circulair werk- en kenniscentrum ontwikkelen. Doel is het verhogen van de kennis omtrent circulair bouwen en slopen. Ook het daadwerkelijk ontwikkelen van materialen die geschikt zijn voor hergebruik is daar onderdeel van.

3.4 Wat kunnen (toekomstige) ondernemers en organisaties nog meer doen?

- Stimuleer bewustwording bij medewerkers tot meedenken en initiatieven om te komen tot circulariteit.
- Neem initiatieven voor circulair ondernemerschap.
- Voorkom afval en verwerk afval tot grondstoffen.
- Lever producten met zo min mogelijk verpakkingsmateriaal en zet dit op de agenda van de branche. Als er toch plastic verpakkingsmateriaal gebruikt moet worden, maak dan gebruik van biobased-plastic.
- Groenbedrijven kunnen het groenafval dat zij ophalen fermenteren waardoor het na een betrekkelijk korte tijd weer ingezet kan worden of verkocht als compost of bokashi.
- Zet in op circulair en modulair (ver)bouwen.
- Lever producten voor een (lokale) deeleconomie.
- Zet in op producten die zoveel mogelijk te repareren, te demonteren en te hergebruiken zijn en wijs producenten op hun verantwoordelijkheid.
- Lever diensten die levensverlengend zijn voor producten
- Zie circulaire economie als een mogelijkheid om werkgelegenheid te behouden of te creëren.
- Neem kennis van de transitieagenda's van het Grondstoffenakkoord voor biomassa en voedsel, bouw, consumptiegoederen, kunststoffen en de maakindustrie via circulairondernemen.nl
- Neem kennis van initiatieven of meld initiatieven bij de Cleantechregio en Regio Zwolle waarin ondernemers, onderwijs en gemeenten samenwerken aan (behoud van)werkgelegenheid en duurzaamheid.
- Gebruik gerecycled papier en andere duurzame kantoor- en schoonmaakartikelen en sanitaire middelen en vervang plastic of papieren bekers door bekers met een langere levensduur.
- Koop recyclebare en gerecyclede bedrijfskleding voor medewerkers.
- Stimuleer het gebruik van de fiets en elektrisch autogebruik door e-laadpalen bij het bedrijf te plaatsen en maak voor bezorgdiensten gebruik van elektrische auto's.
- Biedt het koffie-afval aan voor hergebruik.
- Verstrek streekgebonden en/of circulaire relatiegeschenken.
- Verspreid drukwerk zo veel mogelijk digitaal.

- Maak gebruik van de expertise van het (landelijke) Versnellingshuis dat vorig jaar van start is gegaan omdat circulaire economie vaak valt of staat met het vormen van een nieuwe keten.
- Probeer het winkelbestand te vergroten door ambachten zoals een schoenmaker en een kleermaker binnen te halen en bijvoorbeeld een kaasmakerij in het agrarisch gebied.

4. Gemeente Heerde circulair

4.1 Initiatieven vanuit de gemeentelijke organisatie

Gemeentelijke gebouwen en gemeentelijk materieel gebruiken minder energie

Het kantoor op de gemeentewerf wordt energieneutraal verwarmd en in alle gebouwen op de gemeentewerf wordt voldoende energie opgewekt voor de vraag naar elektriciteit.

Op de daken van onze gemeentelijke panden liggen waar mogelijk zonnepanelen.

We beschikken over één elektrische bedrijfsauto en vervangen bedrijfsauto's door elektrische auto's als ze de benodigde functionaliteit kunnen leveren.

Sociaal return is vanzelfsprekend

In ons inkoopbeleid is social return, met als doel om zo veel mogelijk mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt duurzaam aan werk te helpen, opgenomen.

Fietsen en openbaar vervoer heeft de voorkeur boven vervoer per auto

Medewerkers worden via het fietsplan gestimuleerd om met de fiets op het werk te komen. Openbaar vervoer heeft, bij een aanvaardbare reistijd, de voorkeur.

Ons eet- en drinkgerei is duurzaam

We drinken uit recyclebare bekertjes en gebruiken geen plastic bestek en borden.

Een gezonde leefstijl bevordert de inzetbaarheid van medewerkers

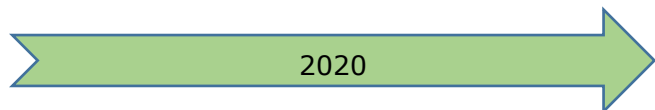
Er wordt programmatisch aandacht besteed aan een gezonde leefstijl van mensen in dienst van of gedetacheerd bij de gemeente.

Wij scheiden ons afval, zoals fruitresten en voedsel in een wormenbak

Ons koffiedrab leveren we af bij een lokale ondernemer die het gebruikt voor het kweken van oesterzwammen die weer verkocht worden.

4.2 Wat gaan we als gemeentelijke organisatie nog meer doen?

- We stimuleren het vervoer per fiets van onze medewerkers door e-fietsen op te nemen in het fietsplan.
- We kopen gerecyclede bedrijfskleding in voor de buitendienstmedewerkers, bodes en handhavers.
- Onze cateraars leveren streekgebonden producten en gebruiken duurzame materialen.
- We scheiden ons afval in het gemeentekantoor, gemeentewerf, brandweerkazerne en raadhuis aan de basis.
- We onderzoeken de mogelijkheden voor remanufactured en refurbished kantoormeubilair en ICT hardware bij aanschaf of vervanging en spreken hier de voorkeur voor uit.
- We onderzoeken de mogelijkheden om afgeschreven laptops te hergebruiken voor kinderen en volwassenen met een (gezins)inkomen tot 120% van het minimum.
- Wij werken met streekgebonden en/of circulaire relatiegeschenken.
- We gebruiken duurzame kantoor- en schoonmaakartikelen en sanitaire middelen/voorzieningen.
- Onze post wordt zo veel mogelijk digitaal verspreid.
- Goede voorbeelden van circulariteit exposeren we in de hal van het gemeentekantoor.
- Het gebruik van gemotoriseerd vervoer voor onze gemeentelijke diensten wordt zo veel mogelijk beperkt. Er komt een plan om het kilometerverbruik van motorvoertuigen en – materieel van de gemeente terug te dringen door ander materieel te gebruiken.
- We sturen meer aan op circulair bouwen en nemen dit op in ons beleid.